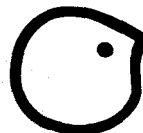

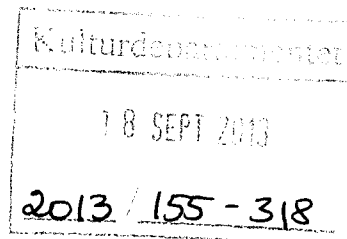
17 SEPT 2013
MOTTATT

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

Kulturdepartementet

Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Deres ref:

Vår ref: 2013/60542-1

Arkivkode: 008

Dato: 11.09.2013

Høringsuttalelse NOU 2013:1 Det livssynsåpne samfunn – En helhetlig tros- og livssynspolitik

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) behandler blant annet søknader om etterfølgende godkjenning av ugyldige vigslor og er representert i Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Bufdir har lest NOU 2013:1 Det livssynsåpne samfunn, og ønsker å gi en uttalelse vedrørende kapittel 17, punkt 17.2.2, 17.2.4 og 17.6.2.

I punkt 17.2.2 er det vist til at hvem som har vigselfmyndighet i tros- og livssynssamfunn følger av ekteskapsloven § 12. Prest i Den norske kirke har vigselfmyndighet i kraft av sin stilling og uten noen offentlig registrering eller godkjenning, mens prest eller forstander i tros- og livssynssamfunn i tillegg må godkjennes av fylkesmannen som prest/forstander og få vigselfritualet godkjent av Bufdir for å få vigselfmyndighet.

For å få godkjent et vigselfritual er det en forutsetning at trossamfunnet og prest/forstander må være godkjent av fylkesmannen i henhold til lov av 13. juni 1969 nr. 25 om trudemssamfunn og ymist anna § 24.

I 2011 behandlet Bufdir 7 saker vedrørende godkjenning av vigselfritual for tros- og livssynssamfunn. Tilsvarende behandlet Bufdir 17 saker i 2012 og har per 20.8.2013 behandlet 4 saker. Bufdir har en oversikt som viser at ulike instanser siden 1961 totalt har gitt 320 tros- og livssynssamfunn vigselfmyndighet. Listen kan være noe mangelfull.

Praktisk talt alle søknader om vigselfrett blir godkjent, med mindre ritualet strider mot norsk lov eller alminnelige likestillingsprinsipper. Dette betyr at vigselfritualer med medgift ikke blir godkjent. Det er også et vilkår at det er de samme spørsmålene som blir stilt til brud og brudgom. Eventuelle sitater fra Bibelen/Koranen eller andre religiøse verker medfører imidlertid ikke at godkjenningen nektes, selv om disse kan stride mot alminnelige likestillingsprinsipper.

Utover godkjenningen av formen for vigself (vigselfritualet), har ikke Bufdir kompetanse til å foreta noen vurdering av trossamfunnet eller forstanderen sin kompetanse til å inneha vigselfrett.

Dette innebærer at Bufdir selv ikke har noen oversikt over om vedkommende som søker om vigselfmyndighet er i stand til å oppfylle lovens krav. Ved at det stilles få krav for å få vigselfrett, øker sannsynligheten for at det vil gjøres feil.

I **punkt 17.2.4** vedrørende tilsyn og straffeansvar er det vist til at dersom fylkesmannen finner at en prest eller forstander forsømmer oppgavene, skal fylkesmannen gi ham eller henne en skriftlig advarsel og varsle styret i trossamfunnet. Blir det ikke slutt på forsømmelsene, eller forsømmelsene er av særlig alvorlig karakter, kan fylkesmannen trekke tilbake godkjenningen som prest eller forstander. En slik tilbaketrekking innebærer også bortfall av vigselfmyndigheten.

Bufdir har ingen tilsvarende hjemmel for tilbaketrekking av vigselfmyndigheten, men varsler fylkesmannen i alle saker vedrørende ugyldige vigsler, slik at fylkesmannen må vurdere egnetheten til prest/forstander i hvert enkelt tilfelle.

Så vidt Bufdir er kjent med er det uvanlig at fylkesmannen trekker tilbake godkjenningen til prest eller forstander, da dette er et «dramatisk» virkemiddel.

Bufdir mener at dersom regelverket skal videreføres som i dag, bør regelverket praktiseres strengere, slik at sanksjonsmulighetene i større grad blir brukt overfor tros- og livssynssamfunn som forsømmer sine plikter.

I **punkt 17.6.2** drøftes det hvorvidt tros- og livssynssamfunn bør ha vigselfrett. Det vises til at dersom svaret på dette spørsmålet er «nei», innebærer det en *«nyordning der en i likhet med en rekke andre europeiske land legger til rette for en sivil ekteskapsinngåelse som eneste vei til offentligrettslig gyldig ekteskapsinngåelse, og der andre seremonier og ritualer eventuelt finner sted i tillegg uten å innebære den delegerte myndigheten.»*

Bufdir har vurdert forslaget og slutter seg til flertallet om at det bør innføres sivil ekteskapsinngåelse som generell ordning. Forslaget innebærer lik behandling av alle som ønsker å inngå ekteskap, uavhengig av kjønn, samlivsform og seksuell orientering. Dermed kan tros- og livssynssamfunnenes og vigsleres frihet til å opprettholde sitt syn på ekteskapet ivaretas, samtidig som adgangen til ekteskap i følge ekteskapsloven blir likt ivaretatt for alle.

En obligatorisk sivil ekteskapsinngåelse vil også føre til at det offentlige har en grundigere kontroll med ekteskapsinngåelsene og det vil sannsynligvis, slik utvalget viser til *«være den beste sikringen av at alle ekteskap blir formelt sett riktig inngått.»*

Bufdir har behandlet totalt 116 saker vedrørende ugyldige vigsler siden 2005. Dette er vigsler både i Den norske kirke og i andre trossamfunn.

ÅR:	ANTALL:
2013	2 (pr. 20.8.2013)
2012	10
2011	14
2010	13
2009	11
2008	16

2007	17
2006	10
2005	23

Til tross for at antall ugyldige vigslar ikke blir ansett som et stort problem i dag, er det likevel et stort problem for dem som blir rammet av ugyldigheten, uavhengig av årsaken.

Flyttingen av prøvingen av ekteskapsvilkårene til folkeregisteret i 2004 var et tiltak for å sikre en bedre offentlig kontroll med vigselordningen og en grundigere prøving av ekteskapsvilkårene. Bufdir's erfaring i forhold til saker om ugyldig vigsel, viser at det har hjulpet at prøvingen av ekteskapsvilkårene ble lagt til folkeregisteret. Da prøvingen ble gjennomført av prester og forstandere selv, oppdaget Bufdir at det ble gjort mange ulike feil, og det var ofte flere av lovens vilkår som ikke var oppfylt før vigselen ble gjennomført. Bufdir ser ikke bort i fra at det for perioden før 2004 kan være store mørketall av ugyldige vigslar som aldri har blitt oppdaget.

Ved at prøvingen av ekteskapsvilkårene ligger til folkeregisteret og vigslene gjennomføres av tingrettene eller andre offentlige organer, vil dette sikre, i den grad det er mulig, at vigslene blir gjennomført slik lovens vilkår oppstiller det.

Religiøse vigslar

En annen reell problemstilling er trossamfunn som gjennomfører «religiøse vigslar», hvor det norske lovverket ikke er overholdt, og vigslene således ikke kan godkjennes som gyldige i ettertid. Mange av disse «religiøse vigslene» vil kunne være gyldige i andre land, og partene blir således gift uten at ekteskapet kan anerkjennes eller gis etterfølgende godkjenning i Norge.

Beskrivelsen i kapittel 17 fanger heller ikke opp i tilstrekkelig grad at det i en del tilfeller gjennomføres *utelukkende* religiøs vigsel, og som ikke registreres offentlig. Religiøse vigslar regnes i en del minoritetsmiljøer som konstituerende for samliv, og legaliserer dermed seksuelle relasjonar. Partene regnes som gifte, både av dem selv, familien og miljøet rundt. Studier fra Sverige og Danmark viser at slike vigslar tillegges stor vekt i enkelte grupper.¹ Vigslene kan være gyldige etter for eksempel islamsk rett. Ekteskap ses som et privatrettslig anliggende. Det varierer i ulike land både om det er pålagt med offentlig registrering av ekteskap, og om eventuelle pålegg om dette etterfølges. Praksisen med utelukkende religiøs vigsel kan derfor være en fortsettelse av tradisjonar i familiens opprinnelsesland. Det kan imidlertid også være en praksis for å omgå norske lovbestemmelser på området.

Bufdir er representert i Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. I høringen beskrives Kompetanseteamets saker som religiøse avtaler («ekteskap/forlovelser») (avsnitt 17.6.2, side 203). Det dreier seg imidlertid om «nikah», altså religiøst inngåtte ekteskap og gyldige etter muslimsk rett, selv om de ikke registreres offentlig (jf. ovenfor). I en del saker som Kompetanseteamet har håndtert, er det gjennomført religiøse vigslar hvor vilkår i henhold til ekteskapsloven ikke er til stede. Det synes særlig å handle om kravet om prøving hos Folkeregistermyndigheten før ekteskapsinngåelse

¹ Se:

<http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/ff80808133c639d80135390b38f40017/%C3%84ktaMakar.indd.pdf> og Liversage, A og Jensen, T (2011) *Parallele rettsoppfattelser i Danmark. Et kvalitativt studie av privatrettslige praksisser*. København: Det nationale forskningscenter for velfærd.

(§ 6), om minstealder (§ 1a), om ekteskapet inngås av egen fri vilje og eget samtykke (§ 1 b), om partene har lovlig opphold i Norge (§ 5a) og om trossamfunnet har vigselfrett og vigsler har vigselsmyndighet (§ 12). Vigslene omtales gjerne som forlovelser og registreres ikke offentlig. Sakene omhandler for det meste muslimske vigselsseremonier, men det er også enkeltsaker fra andre religiøse grupper.

Når det gjennomføres utelukkende religiøs vigsel, hvor vilkårene knyttet til alder og frivillighet ikke er oppfylt, rammes dette ikke av straffelovens bestemmelse om forbud mot ekteskap med mindreårige (§ 220) og tvangsekteskap (§ 222, 2. ledd). Disse paragrafene er nemlig avgrenset til formelt inngåtte ekteskap. I saker for retten er derfor straffelovens § 222, første ledd blitt benyttet, om trusler og tvang generelt. Det foreligger to dommer etter denne bestemmelsen,² som har lavere strafferamme enn bestemmelsens andre ledd.³ I Danmark er derfor straffelovens paragraf om tvangsekteskap utvidet til også å gjelde «vielse uten borgerlig gyldighed», og en lignende lovendring er foreslått i Sverige. Direktoratet anbefaler at spørsmålet om å innføre en tilsvarende bestemmelse i norsk lovgivning utredes.

Å innføre obligatorisk sivil ekteskapsinngåelse, slik flertallet i utvalget går inn for, kan tenkes på sikt å bidra til at religiøse vigsler tillegges mindre betydning. Det er imidlertid ingen grunn til å tro at det er et tiltak som i seg selv er tilstrekkelig til at praksisen med å inngå utelukkende religiøs vigsel vil opphøre. Slike seremonier har stor symbolsk betydning, og kan som nevnt ovenfor være en strategi for å unngå aktuelle lovbestemmelser.

Vi gjør for øvrig oppmerksom på at Bufdir denne høsten, som en del av arbeidet med regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av barns og unges frihet (2013 – 2016), skal få gjennomført en kartlegging av religiøse/ utenomrettslige vigsler hvor vilkårene for ekteskapsinngåelse ikke er tilstede. Formålet er å gi myndighetene et bedre kunnskapsgrunnlag for å vurdere tiltak for å motvirke utenomrettslig praksis. Kartleggingen skal omfatte omfang, holdninger til religiøse vigsler i minoritetsmiljøer, utfordringer, samt forslag til konkrete tiltak for å motvirke dette. Resultatene vil foreligge tidlig i 2014.

Med hilsen

Mari Trommald (e.f)
direktør

Helga Fastrup Ervik
avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.

---

² Se dommer: TOOSLO-2009-149187 og TNERO-2011-99897.

³ Mens første ledd har en strafferamme på tre år, har andre ledd en strafferamme på seks år.